ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ JOQARÍ BILIMLENDIRIW, ILIM HÁM INNOVACIYALAR MINISTRLIGI

BERDAQ ATINDAĠI QARAQALPAQ MÁMLEKETLIK UNIVERSITETI

EKONOMIKA FAKULTETI

EKONOMIKA HÁM TURIZM KAFEDRASÍ

“Qorshaǵan ortalıqtı qorǵaw hám jasıl ekonomika jılı múnásibeti menen aymaqlıq ekonomikanı rawajlandırıwdıń perspektivaları hám mashqalaları” atamasındaǵı respublikalıq ilimiy-ámeliy konferenciyası

TOPLAMÍ

28-may, 2025-jıl

“Atrof muhitni asrash va yashil iqtisodiyot yili munosabati bilan mintaqa iqtisiyotini rivojlantirishning istiqbollari va muammolari” mavzusida respublika ilmiy-amaliy anjuman

TO‘PLAMI

28 may, 2025-yil

СБОРНИК

Республиканской научно-практической конференции на тему «Перспективы и проблемы развития экономики региона в связи с Годом охраны окружающей среды и зеленой экономики»

28 мая, 2025 г

NÓKIS-2025

Сейтимбетов К.С.	*Хизмат кўрсатиш соҳаларига инвестицияларни жалб қилиш механизмларини такомилаштиришнинг назарий асослари*	**499**
Baltashev Jursinbay Muratbaevich	*Yashil iqtisodiyotga o‘tishda kichik biznesning mehnat salohiyatini baholash*	**500**
Elubaev Allayar Quanishbaevich Najimova Baxtigul Abdilkasim qizi	*Yashil iqtisodiyotga o‘tishning investitsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish*	**504**
Акимниязов Тимур Базарбаевич	*Развитие «зеленой» экономики на основе финансирования инвестиционных проектов посредством секьюритизации активов*	**505**
Abdullayeva Fotima Baxtiyor qizi	*Yashil iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini samarali rivojlantirish yo‘llari*	**508**
Karjaubaeva Roza Saodatdin qizi	*Orolbo‘yi mintaqasida aholining kam ta’minlangan qatlamlarini ijtimoiy-iqtisodiy zarari kam bo‘lgan qo‘shimcha daromadlarni shakllantirishda turizm xizmatlarini ko‘rsatish sohasida biznes vositalaridan foydalanish imkoniyati*	**509**
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich Tleumuratov Bahadir	*Issues of development of green agrotourism in the agricultural sector of Uzbekistan*	**511**
Aleuov Aydos Sabirovich Oteuliev Medetbay Orınbaevich	*Qattiq maishiy chiqindilarni kompleks boshqarish jarayonida gis texnologiyalaridan foydalanish*	**514**
Ережепова Б.А., Узакова Б	*Менеджментные аспекты повышения качества бытовых услуг*	**516**
Камолова Мохинур Искандаровна	*Вклад экологического туризма в развития региона*	**518**
Eshonov Muhammad Ayyub Khoshimjon o’g’li	*Issues of green energy use by the population*	**519**
Pirniyazova Gulzira Jamalovna	*Yashil iqtisodiyot sharoitida transport xizmatlari bozorining shakllanish xususiyatlari*	**521**
Raxmatov B.B.	*«Yashil iqtisodiyot»ga o‘tish sharoitida chiqindilardan foydalanishning xorijiy tajribalari*	**523**
Tleubergenov R.Sh.	*Sanli ekonomikaǵa ótiwde bilimlendiriwdi sanlastíríw hám kadrlar tayarlaw máseleleri*	**525**
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	*O’zbekistonda “yashil iqtisodiyot”ni shakllantirish*	**527**
Jabborova Zaynab, Primqulova Zarina Furqat qizi	*Barqaror rivojlanishni ta’minlashda yashil iqtisodiyot va raqamli texnologiyalarning o‘rni va ahamiyati*	**529**
Aytbaeva Gulzada Kuanishbaevna	*International experience and national directions in green economy and public-private partnership in Uzbekistan*	**531**
Arzikulov Otabek Ali o‘g‘li Sattorov Sherozbek	*Xorijiy davlatlarning kichik va o‘rta biznes sohasini rivojlantirish, statistik tadqiq etish borasidagi ilg‘or tajribalari hamda ulardan foydalanish yo‘llari*	**532**
Tlewmuratov Bahadir Genjemuratovich	*Qaraqalpaqstan Respublikasında turizm tarawin rawajlandırıw hám turistlerdiń qáwipsizligin támiyinlewde cifrlı texnologiyalardıń áhmiyeti.*	**535**
Данияров Сайлаубай Сапарбай улы	*Роль цифровых технологий в развитии деятельности сельского хозяйство в условиях перехода к цифровой экономике*	**537**
Pirniyazova Gulzira Jamalovna, Orinbaeva Gulbahar Adilbaevna	*"Jasil ekonomika" sharayatinda qaraqalpaqstan respublikasiniń ekonomikaliq-socialliq rawajlaniwinda avtomobil transporti sistemasiniń orni*	**541**
Babajanov Xamdam Atabayevich	*Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning tashkiliy-huquqiy jihatlari*	**542**
6-SEKCIYA.	**«JASÍL» EKONOMIKA HÁM SANLASTÍRÍWDA BUXGALTERIYA ESABÍ, EKONOMIKALÍQ ANALIZ, STATISTIKA HÁM AUDITTIŃ ROLI**	**545**
S. X. Bayjanov	*Bank mekemelerinde informaciyaliq támiynattiń mánisi, túrleri hám oǵan tásir etiwshi faktorlari*	**546**
Z.K.Tajekeev, S.T.Saǵınbaev	*Blokcheyn texnologiyasiniń audit tekseriwinde áhmiyetlilik dárejesin aniqlawǵa tásiri*	**548**
А.З.Авлокулов	*Баҳоланган қийматлар тўғрилигини аниқлаш йўналишлари*	**550**
З. У. Ганиев	*Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари асосида молиявий ҳолат тўғрисидаги ҳисоботни шакллантиришга қўйилган талаблар*	**552**
K. K. Bekbosınov	*Sanli ekonomika sharayatinda buxgalteriya esabin júrgiziwdi jetilistiriw*	**556**
М.С.Хожиев	*Аудит классификация источников финансирования негосударственных некоммерческих организациях*	**558**

− Innovatsion faoliyatga yo‘naltirilgan kichik va o‘rta korxonalarni kreditlash;
−Atrof-muhitni muhofaza qilish bilan bog‘liq bo‘lgan ekologik vaziyatni saqlash va yaxshilashga qaratilgan loyihalarni kreditlash;
−Germaniyaning orqada qolgan iqtisodiy mintaqalarida rivojlanayotgan kichik korxonalarni kreditlash;
−Qurilish va uy-joy muammolarini hal qilish bilan shug‘ullanadigan korxonalarni kreditlash;
−Mahsulot ishlab chiqarishning jiddiy modernizatsiyasiga muhtoj bo‘lgan ma'lum sanoatlarda faoliyat yuritayotgan korxonalarni loyiha asosida moliyalash.

Kichik va o‘rta biznesni rivojlantirish dasturining asosiy yo‘nalishlari quyidagilar:
−"Kichik va o‘rta biznes korxonalariga ilmiy-texnik siyosatni rivojlantirish konsepsiyasi" dasturi;
−"O‘z biznesini ochish uchun tejashni rag‘batlantirish" dasturi.

Hozirgi kunda Germaniyaning savdo-sanoat palatalari barcha darajadagi byudjetlarni shakllantirish, qurilish va sanoatni rivojlantirish, kichik korxonalarning faoliyatini tartibga soluvchi qonun loyihalarini ishlab chiqishda ishtirok etadi. Savdo-sanoat palatalari jamiyat hayotining barcha sohalariga katta ta'sir ko‘rsatadi, mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlarining yig‘ilishlarida qatnashadi, mamlakatni rivojlantirish bo‘yicha muhim ijtimoiy-iqtisodiy qarorlar qabul qiladi. Bu butun bir infratuzilma bo‘lib, unda ommaviy axborot vositalari vakillari va maslahat xizmatlari ishtirok etadi. Palatalarning asosiy ustuvor vazifasi – tadbirkorlarga har tomonlama yordam va qo‘llab-quvvatlash ko‘rsatishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. OECD (2023). *Entrepreneurship at a Glance 2023*. Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd.org
2. World Bank (2022). *Small and Medium Enterprises (SMEs) Finance*. World Bank Group. https://www.worldbank.org
3. SBA Office of Advocacy (2023). *Small Business Economic Profile: United States*. U.S. Small Business Administration. https://advocacy.sba.gov
4. European Commission (2023). *Annual Report on European SMEs 2022/2023*. Brussels. https://ec.europa.eu/growth/smes
5. Instituto Nacional de Estadística (INE) (2023). *Empresas por tamaño y actividad*. Spain National Statistics Institute. https://www.ine.es
6. Агапцева Н.Ю., Назарова И.А. (2021). Развитие малого и среднего предпринимательства: мировой опыт и российская практика. – М.: ИНФРА-М.
7. Каримов А., Раҳмонов А. (2022). *Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish asoslari*. Toshkent: Iqtisodiyot.

QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASINDA TURIZM TARAWIN RAWAJLANDIRIW HÁM TURISTLERDIŃ QÁWIPSIZLIGIN TÁMIYINLEWDE CIFRLI TEXNOLOGIYALARDIŃ ÁHMIYETI

Tlewmuratov Bahadir Genjemuratovich
Nókis Mámleketlik Texnika Universiteti Injenerlik texnologiyaları hám ekonomika fakulteti. Ekonomika kafedrası assistent oqıtıwshı

Qaraqalpaqstan turizmi, cifrli texnologiyalar, turizm, transport sisteması, Prezident Shavkat Mirziyoyev tárepinen qabıl etilgen PQ-16 sanlı (2020-jıl 13-yanvar) - "Turizm tarawın cifrlastırıw" pármanlarında turizm tarawında cifrlı platformalardı engiziw, turistlerdiń talaplarına beyimlesken elektron xızmetlerdi jetilistiriw, onlayn bronlaw sistemaların rawajlandırıw hám cifrlı marketingti engiziw maqset etilgen.

2022-jılı qabıl etilgen PQ-34-sanlı (2022-jıl 28-yanvar) - "Ekonomikalıq reformalar hám cifrlı texnologiyalardı keń kólemde engiziw" pármanlarında turizmdi cifrlastırıwda texnologiyalıq reformalardı ámelge asırıw, jańa texnologiyalar hám platformalardı engiziwdi xoshametlewge

qaratılǵan.

2023-jılı qabıl etilgen PQ-7512-sanlı (2023-jıl 15-yanvar) - "Turizm tarawında cifrlı texnologiyalardı engiziw hám modernizaciyalaw" pármanında turizm tarawında cifrlı texnologiyalardı engiziwge qaratılǵan. Bul pármannıń tiykarǵı maqseti - turizm infrastrukturasın cifrlastırıw, onlayn platforma hám turizm xızmetlerin cifrlı sistema arqalı islewge baǵdarlaw bolıp esaplanadı. Sonday-aq, turistler ushın jańa qosımsha hám onlayn xızmetler islep shıǵıwǵa ayrıqsha itibar qaratılǵan.

Onlayn turizm xızmetleriniń sektorı 2021-2022-jıllarda Qaraqalpaqstanda 10-15% ke ósken bolsa, bul kórsetkish 2024-2025-jıllarǵa kelip 35-40% ke artıwı kútilmekte. Onda turizm xızmetleri, sonıń ishinde, miymanxanalar, transport, ekskursiyalar hám aymaqlıq xızmetlerdi bronlaw ushın mobil platformalardan paydalanıw arqalı rawajlanadı. (turistlik portallar, onlayn-bronlaw, elektron biletler). Mobil qosımshalar arqalı turizm xızmetlerin bronlaw 2021-2022-jıllarda 20% ke artqan bolsa, bul kórsetkish 2024-2025-jıllarǵa kelip 30-35% ke artıwı kútilmekte. Bul arqalı turistler miymanxanalar, ekskursiyalar hám transport xızmetlerin ańsat bronlawı múmkin. Qaraqalpaqstanda turizm reklama kampaniyaları internet arqalı ámelge asırılıp atırǵanın esapqa alsaq, 2021-jılı sociallıq tarmaqlar arqalı reklama kórsetkishleri 15% ke ósken bolsa, 2024-2025-jıllarǵa kelip sociallıq tarmaqlar arqalı turizm xızmetleriniń reklama kampaniyalarınan paydalanıw muǵdarı 30% ke artıwı kútilmekte. 2020-jılda turizmnen túsken dáramat 10% ke artqan hám bul kórsetkish 2023-2024-jıllarda 30% ti quraǵan hám 2025-jılda Qaraqalpaqstanda turizmnen túsken dáramatlar $30-40 millionǵa jetiwi kútilmekte. Bul san, cifrlı xızmetler hám onlayn platformalardıń rawajlanıwın esapqa alǵanda, eki esege kóbeyedi. Turizmniń cifrlastırılǵan xızmetlerden paydalanıw kólemi 2019-jıldan 2022-jılǵa shekem 15-20% ke artqan bolsa, 2024-2025-jıllarǵa barıp, turizmniń cifrlı bazarı 40-50% ke jetiwi kútilmekte. 2020-2021-jıllarda Qaraqalpaqstannıń tariyxıy hám mádeniy estelikleri boyınsha virtual turlardan paydalanıw muǵdarı 10-15% ke artqan bolsa, 2025-jıllarǵa barıp tariyxıy hám mádeniy estelikleri boyınsha virtual turlardan paydalanıw muǵdarı 25% ke artıwı kútilmekte. Bul texnologiyalar turistlerge internet arqalı turizm obektlerin úyreniw imkaniyatın beredi. Bul bolsa turistlerge Qaraqalpaqstannıń turistlik orınların úyreniw hám interaktiv maǵlıwmatlar alıw imkaniyatın beriwi kútilmekte. Bul texnologiyalar turistlik estelikler hám muzeylerdegi sipatlamalar, olardıń tariyxıy áhmiyetin anıqlawda qollanıladı. 2021-jılı Qaraqalpaqstanǵa kelgen turistler sanı 20% ke artqan bolsa, 2025-jılǵa kelip, 40% ke artıwı hám Qaraqalpaqstanda turizm menen baylanıslı onlayn xızmetlerdiń keńeyiwi kútilmekte. Bunıń tiykarǵı sebebi elektron bronlaw sistemaları hám onlayn reklama kampaniyalarınıń nátiyjesi bolıp esaplanadı. Elektron biletler hám onlayn avtobus, poezd hám samolyot biletlerin bronlaw aymaqtaǵı turizm xızmetine qızıǵıwshılıqtı arttırıwı kútilmekte. 2025-jılı elektron biletler hám onlayn xızmetlerden paydalanıw 40-50% ke artıwı kútilmekte.

Qaraqalpaqstan Respublikası Ózbekstannıń tariyxıy hám mádeniy jaqtan bay aymaqlarınan biri bolıp, ol turizm tarawın rawajlandırıw ushın úlken imkaniyatlarǵa iye. Búgingi kúnde turizm industriyasın cifrlastırıw hám cifrlı texnologiyalardı engiziw, tek ǵana respublika ekonomikasın rawajlandırıw emes, al turizm tarawındaǵı básekige shıdamlılıqtı arttırıwda da úlken áhmietke iye. Qaraqalpaqstanda turizmdi rawajlandırıw ushın arnawlı onlayn platforma hám mobil qosımshalardı jaratıwǵa, turizm industriyasın cifrlastırıw hám cifrlı texnologiyalardı engiziwge, sonday-aq, turizmge baylanıslı barlıq zárúr maǵlıwmatlardı onlayn platformada jaylastırıwǵa baylanıslı ayırım usınıslar bar:

- Onlayn platforma hám mobil qosımshalardı jaratıw: (Qaraqalpaqstannıń tariyxıy estelikleri, tábiyiy kórinisleri, mádeniy ilajlar hám turizmge baylanıslı áhmietli maǵlıwmatlardan ibarat sistemanı jaratıw).
- Cifrlı turizm marketingin rawajlandırıw: (Qaraqalpaqstannıń turizm obektlerin tanıstırıw hám bul haqqındaǵı kontentti sociallıq tarmaqlar, blogerler hám video kontent arqalı tarqatıw.)
- Virtual turizm hám AR/VR texnologiyaların engiziw: (Turistler virtual turlar arqalı Qaraqalpaqstannıń tariyxıy estelikleri hám tábiyıy kórinislerin jaqınnan kóriw.)
- Mobil tólem sistemaların engiziw: (Turizm tarawındaǵı sırt elli turistler ushın, olardıń jáhán kóleminde qabıl etilgen tólem sistemaları arqalı paydalanıw.)

- Maǵlıwmatlar analizi hám statistika sistemasın jetilistiriw: (Turizm infrastrukturasın optimallastırıw hám ekonomikalıq nátiyjelilikti arttırıw ushın durıs statistikalıq maǵlıwmatlardan paydalanıw.

Qaraqalpaqstanda turizmdi rawajlandırıw ushın cifrlı texnologiyalardı engiziw bul mámlekettiń turizm tarawındaǵı global básekige shıdamlılıǵın arttırıwǵa járdem beredi. Onlayn platformalar, mobil qosımshalar, virtual turizm, mobil tólem sistemaları hám maǵlıwmatlar analizi turistlerge qolaylıq, nátiyjelilik hám zamanagóy tájiriybe jaratadı, sonıń menen birge, ekonomikalıq paydaǵa da alıp keledi. Turizm tarawındaǵı bul texnologiyalardan paydalanıw, Qaraqalpaqstannıń turizm potencialınan tolıq paydalanıw hám birden-bir integraciyalasqan turizm ekosistemasın jaratıwǵa járdem beredi.

Paydalanilgan ádebiyatlar:

1. Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń rásmiy veb-saytı - www.president.uz (Prezident pármanları, qararları hám qollap-quwatlawshı húJjetler).
2. "Qaraqalpaqstan Respublikasında turizmdi rawajlandırıwǵa baylanıslı is-ilajlar" (PQ-4475 Párman), 2020-jıl, 5-noyabr.
3. Ekonomikalıq reformalar hám cifrlı texnologiyalardı keń kólemde engiziw" (PQ-4475-sanlı Párman), 2022-jıl 28-yanvar.
4. "Turizm tarawında cifrlı texnologiyalardı engiziw hám modernizaciyalaw" (PQ-7512-sanlı Párman), 2023-jıl 15-yanvar.
5. Qaraqalpaqstan Respublikası Turizm hám sport ministrligi maǵlıwmatları (2023); Qaraqalpaqstan Respublikasınıń turizm tarawın rawajlandırıw ushın qabıl etilgen qararlar, islep shıǵılǵan strategiyalar hám turizmdi cifrlastırıw boyınsha ámelge asırılǵan ilajlar haqqında maǵlıwmatlar.

РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВО В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

Данияров Сайлаубай Сапарбай улы.
доктор философии (PhD) по экономическим наукам
saylaubaydaniyarov@gmail.com
Начальник управления Национального агентства социальной защиты Республики Каракалпакстан

На современном этапе, в эпоху всеобщей глобализации и перехода к шестому технологическому укладу цифровизация отражает собой неизбежный и объективный процесс. Цифровизация является новым вызовом, затрагивающим практически все отрасли экономики и социальной сферы. Так, в настоящее время удельная доля цифровой экономики, в которой непосредственно задействованы цифровой капитал и цифровые навыки работников, составляет около 23 процентов всей мировой экономики.

Безусловно, в условиях широкомасштабного развития процессов информатизации и цифровизации в аграрном секторе Республики Узбекистан существует объективная необходимость использования современных цифровых технологий в деятельности отечественных сельскохозяйственных товаропроизводителей и, на наш взгляд, современную аграрную экономику практически невозможно представить без цифровизации. Внедрение цифровых технологий представляется главным трендом развития аграрного сектора. Реализуемая в экономически развитых странах мира «четвертая промышленная революция» сопровождается цифровой трансформацией под воздействием «прорывных» «digital»-инноваций и технологий в сельском хозяйстве. Рассматривая зарубежный опыт, цифровая экономика в сельском хозяйстве наиболее точно характеризуется немецкой концепцией «Индустрия 4.0» на основе эффективного внедрения принципов и методов «умного» производства и специализации.

Следует отметить, что цифровая экономика является не только прогнозируемым вектором развития территориальных образований, но она также отражает объективную реальность, которая непосредственно определяет деятельность отдельных субъектов